

Бут С.Ю., студент

Науковий керівник: **Коваленко М.А.,**
д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Херсонський національний технічний університет

БАНКІВСЬКА КОНКУРЕНЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР

Конкуренція в банківській сфері – об’єктивне явище еволюції світової фінансово-кредитної системи, обумовлене зростаючими потребами суспільства в капіталізації вільних грошових коштів. Ринок ґрунтується на конкурентній боротьбі. Конкуренція зумовлює необхідність у виробленні особливих прийомів і засобів збереження свого місця на ринку або завоювання нових сегментів ринку. Особливої актуальності ця проблема набуває в банківській сфері, де в останні роки активізувалися інтеграційні процеси й підвищилися вимоги до банків щодо забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародних фінансових ринках.

При визначенні економічного змісту поняття «конкуренція» деякі вчені виокремлюють три підходи: поведінковий, структурний і функціональний (рис. 1).

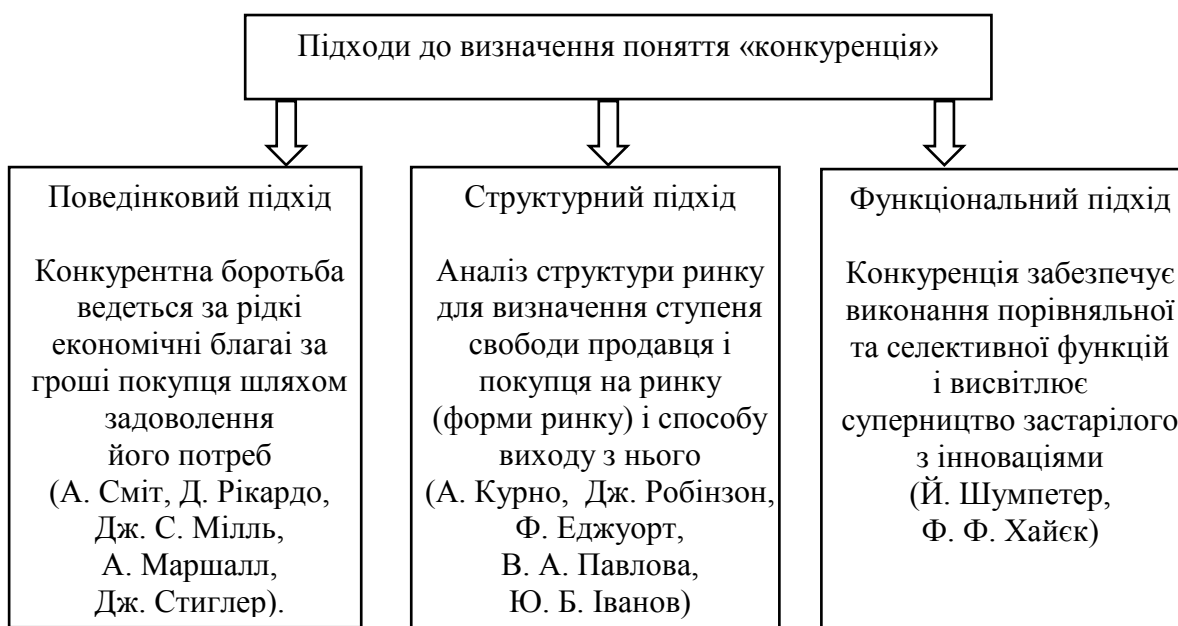


Рис. 1. Підходи до визначення поняття «конкуренція»*

*Примітка. Складено автором на основі [1, с. 84].

За структурного підходу акцент дослідження – на аналізі структури ринку і тих умов, які сформовані на ньому. Функціональний підхід описує роль конкуренції в економіці. За поведінкового підходу увага акцентується на суперництві, боротьбі суб'єктів ринку.

Узагальнивши теоретичні дослідження конкуренції, можна стверджувати, що конкуренцію визначають як суперництво між товаровиробниками; невід'ємну характеристику ринку; елемент господарського механізму, рушій економічного прогресу, критерій, за яким визначається тип галузевого ринку тощо. Різноманіття поглядів є наслідком складності цього поняття, відповідно, лише розгляд усіх характеристик у сукупності дасть змогу визначити її сутність.

Перша група суб'єктів банківської конкуренції представлена безпосередньо банками II рівня, що реалізують продукти в межах розробленої стратегії відповідно до вимог законодавства. Відповідно до ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банки мають право здійснювати тільки три банківські операції:

- приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;
- відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів із цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них;
- розміщення залучених коштів від свого імені [2].

Ці операції визнаються Законом як виключно банківські, і здійснювати їх у сукупності дозволяється тільки юридичним особам, які мають банківську ліцензію. Національний банк України в банківську конкуренцію не вступає.

Друга група суб'єктів банківської конкуренції представлена небанківськими фінансовими інститутами, основна діяльність яких пов'язана з наданням фінансових послуг, які можна віднести до банківських.

На ринку кредитних послуг конкурентами банків є кредитні спілки, лізингові і факторингові компанії, ломбарди. У сфері залучення тимчасово вільних коштів – довірчі товариства, страхові компанії, установи

накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, приватні пенсійні фонди, інститути спільного інвестування. Значна кількість конкурентів у банків у сфері надання посередницьких послуг на ринку цінних паперів, де конкуренцію їм становлять реєстратори, зберігачі та депозитарії цінних паперів.

До складу третьої групи суб'єктів банківської конкуренції включаємо нефінансові компанії: пошту, торгові будинки, супермаркети тощо. Предметом банківської конкуренції є продукти, за допомогою яких конкуренти намагаються залучити споживачів. Виходячи з того, що банк – це фірма, банківський продукт є товаром, оскільки він відповідає класичному визначенню товару як продуктиві праці, що створюється для обміну. Частково банківський продукт має матеріальне вираження у формі грошей, платіжних засобів, документів, проте його основою є послуга, тому для нього характерні всі її властивості: нематеріальність, абстрактність; нетранспортабельність, неможливість збереження та перепродажу.

На основі аналізу економічної літератури і практики приходимо до висновку, що банківська конкуренція має такі головні особливості: банк на ринку виступає у ролі продавця і покупця; стандартизованість банківських продуктів існує незалежно від теорії їх реалізації; об'єктом конкурентної боротьби є кредитні ресурси, їх джерела та банківська клієнтура; наявність високих бар'єрів входу на ринки банківських продуктів; відсутність патентного захисту банківських інновацій; суб'єктом банківської конкуренції є небанківські фінансові і нефінансові установи.

Література

1. Реверчук С. К., Кльоба Л. Г., Паласевич М. В. Управління і регулювання банківською інвестиційною діяльністю : монографія / за ред. д.е.н., проф. С. К. Реверчука. Львів : Тріада плюс, 2007. 352 с.

2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 13.05.2020. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 11.04.2020).